

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-548-8-14>

TYPES OF DIFFERENT-LEVEL SYNONYMY IN MODERN FRENCH

ТИПИ РІЗНОРІВНЕВОЇ СИНОНІМІЇ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Lepetiukha A. V.

*Doctor of Philological Sciences,
Professor,
Professor at the Department of general
linguistics and romano-germanic
philology
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Лепетюха А. В.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри загального
мовознавства і романо-германської
філології
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Поняття *синонім* запозичене з грецького *synōnimos*, сформованого з *syn*, що означає *разом* і вказує на ідею спільності [13, с. 1663], і *onoma*, тобто *ім'я*. Аристотель так визначав синонімію: «Синонімами є родові об'єкти (і в цій якості вони можуть позначатися родовим ім'ям)» [1, с. 245]. На його думку, два терміни є синонімами, якщо вони можуть групуватися навколо позначення іншим, більш загальним терміном, який виконує функцію родової лексеми. Отже, синоніми в аристотелівському розумінні становлять когіпоніми, оскільки основна увага приділяється не стільки розбіжностям, притаманним кожному індивідууму або об'єкту, скільки схожості, що їх пов'язує. У XVI ст. термін *синонімія* застосовується до слова, «що має смислову аналогію, але різні значення з іншою лексемою» [13, с. 2067]. В епоху класицизму й особливо починаючи з XVIII ст., поняття синонімії еволюціонує: синоніми тлумачаться як «слова з однаковим смислом, але які можуть розрізнятися в іншому аспекті» [там само]. А. Фюретьер використовує ідею «слова з однаковим смислом» та визначає синонімію як семантичну еквівалентність, виокремлюючи серед критеріїв розрізнення синонімів контекстуальні нюанси вживання лексичних одиниць [7, с. 627]. У зарубіжних трактуваннях явища синонімії XX ст. рекурентним є постулат про зв'язок двох позначувальних, що мають одне позначуване. Наприклад, Ф. де Соссюр у «Курсі лекцій із загальної лінгвістики» зазначає, що «в одній мові всі слова, які виражають однакові ідеї, обмежують одне одного» [16, с. 118].

Спираючись на здобутки попередніх досліджень, Е. Косеріу виділяє відношення між лінгвістичним знаком і об'єктом, лінгвістичним знаком з іншими лінгвістичними знаками та лінгвістичним знаком і контекстом. Учений розглядає відношення між знаком і об'єктом на рівні номінації. Наявність зв'язків певного лінгвістичного знака з іншими лінгвістичними знаками є необхідною і логічною умовою будь-яких синонімічних відношень. Е. Косеріу включає цю концепцію до поняття позначення, тобто структурного відношення між позначувальними різними лінгвістичними знаків. Третій тип відношень відіграє головну роль в аналізі будь-яких понять, що залежать від синонімічного контексту [4, с. 262–264].

Французький лінгвіст Ж.-Л. Манген приписує синонімії алгебричні властивості, намагаючись представити математичну модель цього поняття, згідно з якою дослідник виділяє такі особливості синонімічних відношень: а) рефлексивність: «ми можемо стверджувати, що відношення синонімії є рефлексивним, оскільки будь-яка мовна одиниця може замінюватися самою собою»; б) симетрія: «якщо *A* має синонімом *B*, тоді *B* повинно мати синонімом *A*»; в) транзитивність: «якщо *A* становить синонім *B*, а *B* – синонім *C*, тоді *A* є синонімом *C*» [11, с. 2].

Такий підхід до дослідження синонімічних зв'язків, що передбачає відношення еквівалентності, є дуже обмеженим, тому що контекстуальне транзитивне вживання синонімів практично неможливе.

Утім, деякі французькі науковці розглядають синонімію як зв'язок між позначувальними, висуваючи на перший план смисловий аспект синонімії за рахунок референціального. На думку А. Бенака, «синоніми – це слова, які мають аналогічний смисл з нюансами в значеннях, притаманних кожному з них» [2, с. 7]. С. Атон підкреслює, що «синонімія в певному значенні є полісемією первинного смислу, того, що не є прямо вербалізованим» [10, с. 54]. Ф. Растьє зазначає, що «здебільшого синонімію визначають як еквівалентність, навіть ідентичність смислів слів, які належать до одного морфологічного класу. Але, якщо брати до уваги смисл морфем, доцільно визначати синонімію незалежно від морфологічних класів» [12, с. 132].

Синонімія синтаксичного рівня недостатньо досліджена у французькій лінгвістиці. Мовознавці-романісти розглядають синтаксичні синоніми як структурні аналоги певних конструкцій [6], результат синтаксичних трансформацій з неактуалізацією деяких складників висловлення [9], отожднюють їх з перифразою [5], висувають гіпотезу синонімії-стимулу [14].

Отже, західноєвропейські вчені трактують синонімію як збіг в основному значенні (при збереженні смислових нюансів

і стилістичного забарвлення) морфем, слів, синтаксичних конструкцій, фразеологічних одиниць. У лексиці, морфеміці та синтаксисі такі значення є різноманітними, і кожний з цих рівнів має своє визначення синонімії.

У сучасній французькій мові наявні такі типи різнорівневих граматизованих (усталених у мові (системі) та в мовленні) та типових (усталених у мовленні та неусталених у мові) і нетипових (неусталених у мові та мовленні) синонімів:

а) морфологічні (лексичні) абсолютні та часткові граматизовані та нетипові аграматизовані, у тому числі контекстуальні, синоніми, наприклад:

(1) ... *le ministre de la Recherche a décidé d'envoyer **un navire** équipé de radars de dernière génération (...). Ce **vaisseau** (...) permettra de procéder à des recherches plus précises sur place* [18, p. 62] (у поданому контексті виділені лексеми становлять абсолютні граматизовані синоніми);

(2) *Je ne **peuve** pas vous parler d'elle mieux qu'elle le ferait personnellement* [15, p. 113] (у цьому прикладі актуалізований лексичний синонім *peuve* є нетиповим аграматизованим варіантом дієслова *pouvoir* (могти) в особовій формі теперішнього часу дійсного способу *peux*);

б) фонетичні абсолютні – різні форми того самого слова як результат наявності чи відсутності вставних звуків (*cañon* – *canyon*, *schah* – *shah* тощо) та часткові (у випадку з типовою аграматизацією), наприклад:

(3) ***Qué** carriole !* [3, p. 19] (ініціальний елемент цитованого прикладу являє собою розмовний фонетично помилковий (типовий аграматизований) варіант питального займенника жіночого роду *quelle*);

в) словотвірні часткові – префіксально-суфіксальні утворення з різними семантико-стилістичними відтінками (*maigre* – *maigrelet*, *pâle* – *palôt* тощо);

г) фразеологічні часткові – варіанти фразеологічних одиниць для позначення того самого поняття або явища (*en avoir par-dessus la tête / les yeux / le cul / en avoir ras-le-bol / marre / assez* тощо);

г) синтаксичні, синтактико-фонетичні та лексико-синтаксичні граматизовані та типові і нетипові аграматизовані часткові синоніми (різні синтаксичні, синтактико-фонетичні та лексико-синтаксичні конструкції, вживані для вираження тієї самої думки), наприклад:

(4) *S'il **se croyait faire** un ami avec ça, il se trompait, croyez-moi* [8, p. 51] (у цьому поліпредикативному висловленні наявна граматизована синтаксична синонімія (реалізація редукованого

синонімічного трансформу первинної складнопідрядної структури *il croyait qu'il se ferait / se faisait*));

(5) – **C'est-y** vous, *Phémie ! (...)* [3, p. 5] (у такому разі йдеться про прономінальне розширення екзистенційної структури *c'est* просторічним фонетичним заміником особового займенника *il* (*il* = *y*), тобто про типову аграматизовну синтактико-фонетичну синонімію).

(6) *Que ne le laissait-on flotter en paix, à égale distance des rives !* [17, p. 83] (у цій питально-спонукальній конструкції спостерігається граматизовна лексико-синтаксична синонімія: інтеріоризація другої частини заперечного прислівника (*pas*) та актуалізація прономінального компонента *que* у функції контекстуального лексичного синоніма до питального займенника *pourquoi*).

Література:

1. Aristote *Catégories, présentation, traduction et commentaires de F. Ildefonse et J. Lallot*. Paris : Éditions du Seuil, 2002. 465 p.
2. Bénac, H. *Dictionnaire des synonymes*. Paris : Hachette, 1979. 1026 p.
3. Bernanos, G. *Un crime*. Paris : Plon, 1964. 256 p.
4. Coseriu, E. *Einführung in die allgemeine Sprachwissenschaft*. Tübingen : Francke, 1992. 329 s.
5. Doualan, G. Introduction à une approche instrumentée de la synonymie. L'exemple du Dictionnaire Électronique des Synonymes du CRISCO. *Cahier du CRISCO*, Septembre 2011. 2011. n°32. 95 p.
6. Dubois, J. *Grammaire structurale du français : la phrase et les transformations*. Paris : Larousse, 1969. 192 p.
7. Furetière, A., Bayle, P., Rey, A. *Le Dictionnaire universel d'Antoine Furetière*. Paris : Éditions Le Robert, 1984. Vol. 3. 866 p.
8. Gary, R. *La vie devant soi*. Barcelone : Folio, 2024. 286 p.
9. Gross, M. *Méthodes en syntaxe*. Paris : Hermann, 1975. 414 p.
10. Haton, S. *Analyse et modélisation de la polysémie verbale dans une perspective multilingue : le dictionnaire bilingue vu dans un miroir*. Nancy : Université Nancy 2, 2006. 316 p.
11. Manguin, J.-L. La dictionnaire Internet : l'exemple du dictionnaire des synonymes du CRISCO. *CORELA – Cognition, Représentation, Langage*. n°spécial. 2004. P. 1–14.
12. Rastier, F. *Sémantique interprétative*. Paris : P.U.F., 1987. 277 p.
13. Rey-Debove, J. *Le Robert Brio. Analyse comparative des mots*. Paris : Le Robert, 2004. 2839 p.
14. Rossi, J.-G. *Angèle Kremer Marietti, parcours philosophiques*. Paris : Ellipses, 1997. 286 p.
15. San-Antonio *Un os dans la noce*. Paris : Fleuve noir, 1994. 258 p.

16. Saussure, F. de *Cours de linguistique générale*. Paris : Payot, 1986. 331 p.
17. Troyat, H. *Le Moscovite. Les désordres secrets*. Paris : J'ai lu, 1977. 256 p.
18. Werber, B. *Troisième Humanité*. Paris : Albin Michel, 2014. 696 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-548-8-15>

**VERBALIZATION OF THE CONCEPT «LEISURE TIME»
IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION
OF YOUTH SUBCULTURES' ACTIVITIES**

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ВІЛЬНИЙ ЧАС» У КОНТЕКСТІ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР**

Pozdniakov O. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Foreign Languages and Country
Studies
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Поздняков О. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
і країнознавства
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Однією з головних ознак мови та її підсистем є динамічність. Це стосується, зокрема, еволюції засобів вербалізації картини світу представників різних поколінь та соціально-вікових груп. Лексика сучасної німецької мови перебуває у постійному розвитку, невпинно крокуючи в ногу з часом, зазнаючи щоденних змін відповідно до трансформацій існуючих суспільних і культурних реалій.

У контексті глобалізації діяльності молодіжних субкультур, одним з наслідків якої є поширення та доступність онлайн-ресурсів, соціальних мереж, засобів масової інформації, саме останні постають ключовими екстралінгвальними чинниками, що впливають на вибір засобів ефективної комунікації представників німецькомовного середовища загалом і молоді як однієї з соціально-вікових груп зокрема.

Інтра- та екстрасистемна взаємодія літературних мов і мовних субкодів зумовлена низкою чинників, які варто враховувати як автентичним носіям, так і тим, хто вивчає та досліджує ці мови поряд